

ΣΤΕ 975/2015* [Αποκατάσταση του εδάφους και των υδάτων της περιοχής του Δήμου Μεσσαπίας από εξασθενές χρώμιο και νικέλιο]

Περίληψη

- Η Ε.Υ.Ε.Π. σε περίπτωση που μετά από υποβολή αίτησης κατά το άρθρο 13 του π.δ. 148/2009, τεκμηριωμένης ως προς την ύπαρξη περιβαλλοντικής ζημίας, διαπιστώσει συγκεκριμένη περιβαλλοντική ζημία, η οποία οφείλεται σε ελεγχόμενη από απόψεως χώρου και χρόνου ρύπανση προκαλούμενη από τη δράση ενός ή περισσότερων φορέων εκμετάλλευσης, η οποία καθιστά δυσχερή και ενδεχομένως αδύνατο τον εντοπισμό του υπεύθυνου ή των υπεύθυνων φορέων και μάλιστα κατά συγκεκριμένο ποσοστό ευθύνης, οφείλει να κάνει δεκτό το αίτημα για ανάληψη δράσης, χωρίς να απαιτείται ο καταλογισμός της περιβαλλοντικής ευθύνης συγκεκριμένου φορέα εκμετάλλευσης. Επίσης, οφείλει να διαβιβάσει την απόφασή της άμεσα στην αρμόδια αρχή, η οποία θα προβεί περαιτέρω σε ενέργειες για την αποκατάσταση της ζημίας ανακτώντας ή όχι τις σχετικές δαπάνες. Εξάλλου, εν όψει του ότι προβλέπεται η υποχρέωση ενημέρωσης εντός ευλόγου χρόνου του αιτούντος σχετικά με την απόφαση αποδοχής ή απόρριψης της αίτησής του, η οποία πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη, η παράλειψη απαντήσεως, καθ' εαυτή, συνιστά παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, η οποία προσβάλλεται παραδεκτώς με αίτηση ακυρώσεως.

- Η ΕΥΕΠ ενώπιον της οποίας υποβλήθηκε, τεκμηριωμένη ως προς την ύπαρξη ζημίας, αίτηση κατά το άρθρο 13 του π.δ. 148/2009, όφειλε να απαντήσει αιτιολογημένα και, σε περίπτωση απορρίψεως του αιτήματος, να αναφέρει τους λόγους της μη αποδοχής της αιτήσεως, ιδίως ως προς το είδος της ρύπανσης ώστε να είναι εφικτός ο δικαστικός έλεγχος, δεδομένου και ότι δεν απαιτείτο η συσχέτιση εκ μέρους του αιτούντος της περιβαλλοντικής ζημίας με συγκεκριμένο φορέα.

- Περαιτέρω, η ΕΥΕΠ, η οποία αποδέχεται την ύπαρξη αδιαμφισβήτητα άμεσης και διαρκούς απειλής και την εκδήλωση περιβαλλοντικής ζημίας στα ύδατα και στο έδαφος της περιοχής με βάση ευρήματα των ελέγχων - επιθεωρήσεων της ίδιας υπηρεσίας, εργαστηριακές αναλύσεις και μελέτες επιστημονικών φορέων, όφειλε να δεχθεί το αίτημα για ανάληψη δράσης πρόληψης και αποκατάστασης εκ μέρους της Διοίκησης, χωρίς να απαιτείται η δράση αυτή να συνδέεται με καταλογισμό των υπεύθυνων φορέων εκμετάλλευσης και υπό την εκδοχή ακόμη ότι ο εντοπισμός τους είναι αδύνατος ή προβλέπεται να καταστεί δυνατός σε μεταγενέστερο χρόνο, δεδομένου ότι η δυσχέρεια εντοπισμού των υπευθύνων ρυπάνσεως δεν συνιστά αναγκαιώς ρύπανση διάχυτου χαρακτήρα.

- Πρέπει η κρινόμενη αίτηση να γίνει δεκτή, και να ακυρωθεί η άρνηση της

Διοικήσεως να απαντήσει αιτιολογημένα στο υποβληθέν από τον αιτούντα Δήμο αίτημα και να αναλάβει δράση. Η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στη Διοίκηση προκειμένου να λάβει τα πρόσφορα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης.

* Όμοια η απόφαση ΣτΕ 946/2015.

Πρόεδρος: *Κ. Μενουδάκος*

Εισηγητής: *Αικ. Σακελλαροπούλου*

Δικηγόροι: *Γ. Μπάλιας, Χρ. Διβάνη*

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται, κατά το άρθρο 45 παρ. 2 του π.δ/τος 18/1989, η ακύρωση της παράλειψης οφειλόμενης ενέργειας της Διοίκησης να αναλάβει δράση πρόληψης και αποκατάστασης του εδάφους και των υδάτων της περιοχής του αιτούντος Δήμου από εξασθενές χρώμιο και νικέλιο, σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις του άρθρου 13 του π.δ/τος 148/2009, με το οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία 2004/35/EK για την περιβαλλοντική ευθύνη.
3. Επειδή, ο Δήμος Διρφύων – Μεσσαπίων, ο οποίος προήλθε από τη συνένωση του αιτούντος Δήμου με το Δήμο Διρφύων, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 αρ. 12 περ. Α.2 του ν. 3852/2010 (Α΄ 87), συνεχίζει τη δίκη, σύμφωνα με το άρθρο 283 παρ. 1 του ίδιου νόμου.
4. Επειδή, η προσβαλλόμενη παράλειψη εκδηλώθηκε με την πάροδο άπρακτου τριμήνου από την υποβολή της από 21.7.2010 αιτήσεως του και ήδη αιτούντος προς την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Την αίτηση αυτή υπέβαλε ο αιτών δήμος, σύμφωνα με το άρθρο 13 π.δ/τος 148/2009, στο οποίο προβλέπεται το δικαίωμα υποβολής αιτήματος για ανάληψη δράσης ενώπιον της αρμόδιας αρχής από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από περιβαλλοντική ζημία, η επίμαχη δε περιβαλλοντική ζημία αφορά τη ρύπανση των επίγειων και υπόγειων υδάτων και του εδάφους της περιοχής του αιτούντος Δήμου από εξασθενές χρώμιο και νικέλιο. Με τα δεδομένα αυτά ασκείται με έννομο συμφέρον η κρινόμενη αίτηση, με την οποία προβάλλεται ότι δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις του ως άνω π.δ/τος. Εξάλλου, τυχόν παράβαση διατάξεων της περί προστασίας του περιβάλλοντος νομοθεσία εκ μέρους του αιτούντος Δήμου δεν αποστερεί αυτόν του εννόμου συμφέροντος να αμφισβητήσει με αίτηση ακυρώσεως τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης παράλειψης επικαλούμενος παράβαση διατάξεων της ίδιας νομοθεσίας, δεδομένου ότι η ορθή εφαρμογή των περι

- προστασίας του περιβάλλοντος διατάξεων ενδιαφέρει το κοινωνικό σύνολο και ανάγεται σε θέμα γενικότερου δημοσίου συμφέροντος (βλ. Ολομ. ΣτΕ 2639-2640/2009, πρβλ. 2199, 2200/2005, 3095/2001 Ολομ.). Συνεπώς, οι ισχυρισμοί της Διοίκησης περί έλλειψης εννόμου συμφέροντος του αιτούντος πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.
5. Επειδή, στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος του 1975, όπως ισχύει μετά την αναθεώρηση του 2001, ορίζεται ότι: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. ...». Εξάλλου, το άρθρο 191 της Ενοποιημένης Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 174 ΣυνΕΚ) ορίζει τα εξής: «1. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος συμβάλλει στην επιδίωξη των ακόλουθων στόχων: - τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, - την προστασία της υγείας του ανθρώπου, - τη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, - την προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων. Και ιδίως την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. 2. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας. Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Στο πλαίσιο αυτό, τα μέτρα εναρμόνισης που ανταποκρίνονται σε ανάγκες προστασίας του περιβάλλοντος περιλαμβάνουν, όπου ενδείκνυται, ρήτρα διασφάλισης που εξουσιοδοτεί τα κράτη μέλη να λαμβάνουν, για μη οικονομικούς περιβαλλοντικούς λόγους, προσωρινά μέτρα υποκείμενα σε κοινοτική διαδικασία ελέγχου ...».
6. Επειδή, στο π.δ. 148/2009 (Α΄ 190), με θέμα «Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον-Εναρμόνιση με την οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004, όπως ισχύει», το οποίο αποδίδει τις αντίστοιχες διατάξεις της οδηγίας, ορίζονται τα εξής: Στο άρθρο 2 ότι «Σκοπός του παρόντος διατάγματος είναι η θέσπιση περιβαλλοντικής ευθύνης βάσει της αρχής 'ο ρυπαίνων πληρώνει', με τον καθορισμό μέτρων, όρων και διαδικασιών, ώστε κάθε φορέας εκμετάλλευσης, η δραστηριότητα του οποίου προκάλεσε περιβαλλοντική ζημία ή άμεση απειλή περιβαλλοντικής ζημίας να είναι κατ' αρχήν οικονομικά υπεύθυνος για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων πρόληψης ή/και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας». Κατά την έννοια του διατάγματος αυτού και των κανονιστικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή του, νοούνται ως: 1. «Περιβαλλοντική ζημία»: α) η ζημία

σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, ήτοι οποιαδήποτε ζημία έχει σημαντικά δυσμενείς συνέπειες για την επίτευξη ή τη διαφύλαξη της ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης αυτών των οικοτόπων ή ειδών ... β) Ζημία των υδάτων, ήτοι οποιαδήποτε ζημία επηρεάζει δυσμενώς, την οικολογική, χημική ή/και ποσοτική κατάσταση, ή/και το οικολογικό δυναμικό των υδάτων, σύμφωνα με το ν. 3199/2003 και το π.δ. 51/2007, που εκδόθηκαν σε συμμόρφωση με την οδηγία 2000/60/EK, εξαιρουμένων των δυσμενών επιπτώσεων στις οποίες εφαρμόζεται το άρθρο 4 παρ. 7 του ανωτέρω π.δ. γ) Ζημία του εδάφους, ήτοι οποιαδήποτε μόλυνση του εδάφους η οποία δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο δυσμενών συνεπειών για την ανθρώπινη υγεία, ως αποτέλεσμα της άμεσης ή έμμεσης εισαγωγής εντός του εδάφους, επί του εδάφους ή στο υπέδαφος, ουσιών, παρασκευασμάτων, οργανισμών ή μικροοργανισμών. 2. «ζημία»: η μετρήσιμη δυσμενής μεταβολή φυσικού πόρου ή η μετρήσιμη υποβάθμιση υπηρεσίας συνδεδεμένης με φυσικό πόρο, που μπορεί να επέλθει άμεσα ή έμμεσα. 3. «προστατευόμενα είδη και φυσικοί οικοτόποι»: ... 4. «κατάσταση διατήρησης»: ... 5. «ύδατα»: όλα τα ύδατα που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3199/2003 και του π.δ. 51/2007, που εκδόθηκαν σε συμμόρφωση με την οδηγία 2000/60/EK. 6. «φορέας εκμετάλλευσης»: οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, το οποίο εκμεταλλεύεται ή ελέγχει την επαγγελματική δραστηριότητα ή στο οποίο έχει μεταβιβασθεί αποφασιστική οικονομική αρμοδιότητα όσον αφορά στην τεχνική λειτουργία τέτοιας δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένου και του κατόχου σχετικής αδειάς ή εξουσιοδότησης ή του νόμιμου εκπροσώπου της επαγγελματικής δραστηριότητας, ή οποιουδήποτε προσώπου καταχωρεί ή κοινοποιεί τέτοια δραστηριότητα. 7. «επαγγελματική δραστηριότητα»: οποιαδήποτε δραστηριότητα που ασκείται στο πλαίσιο οικονομικής δραστηριότητας ή επιχείρησης, ανεξαρτήτως εάν αυτή είναι ιδιωτική ή δημόσια, κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα. 8. «εκπομπή»: ... 9. «άμεση απειλή ζημίας»: η αντικειμενικά βάσιμη πιθανότητα να προκληθεί περιβαλλοντική ζημία στο άμεσο μέλλον. 10. «προληπτικά μέτρα»: οποιαδήποτε μέτρα λαμβάνονται για την αντιμετώπιση γεγονότος, πράξεως ή παραλείψεως που δημιουργεί άμεση απειλή περιβαλλοντικής ζημίας, ούτως ώστε να προληφθεί ή να ελαχιστοποιηθεί η εν λόγω ζημία. 11. «μέτρα αποκατάστασης»: οποιαδήποτε δράση, ή συνδυασμός δράσεων, συμπεριλαμβανομένων των διορθωτικών ή προσωρινών μέτρων ή μέτρων περιορισμού της ζημίας, για την αποκατάσταση, την επανόρθωση ή την αντικατάσταση των φυσικών πόρων ή/και υπηρεσιών που υπέστησαν ζημία, ή για την εξασφάλιση εναλλακτικών δυνατοτήτων ισοδύναμων προς τους εν λόγω πόρους ή υπηρεσίες, όπως προβλέπεται στο Παράρτημα II του άρθρου 21. 12. «φυσικοί πόροι»: ... 13. «υπηρεσίες» και «υπηρεσίες φυσικών πόρων»: ... 14. «αρχική κατάσταση (κατάσταση αναφοράς)»: η κατάσταση που θα επικρατούσε κατά τη στιγμή της ζημίας των φυσικών πόρων και των

υπηρεσιών εάν δεν είχε επέλθει η περιβαλλοντική ζημία, υπολογιζόμενη με βάση τις καλύτερες διαθέσιμες πληροφορίες. 15. «ανάκαμψη», ... 16. «δαπάνες»: το σύνολο των εξόδων που δικαιολογούνται από την ανάγκη να εξασφαλισθεί η δέουσα και αποτελεσματική εφαρμογή του παρόντος διατάγματος, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων για την εκτίμηση της περιβαλλοντικής ζημίας, την εκτίμηση της άμεσης απειλής περιβαλλοντικής ζημίας, των εναλλακτικών επιλογών δράσης, των διοικητικών και δικαστικών εξόδων, των εξόδων για την εφαρμογή του διατάγματος, των εξόδων για τη συλλογή στοιχείων και άλλων γενικών εξόδων, καθώς επίσης και των εξόδων παρακολούθησης και εποπτείας. 17. «Δημόσια αρχή»: οι δημόσιες υπηρεσίες, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. 18. «Αδειοδοτούσα αρχή»: ...». 1. Το παρόν διάταγμα εφαρμόζεται: α) στην περιβαλλοντική ζημία και σε οποιαδήποτε άμεση απειλή τέτοιας ζημίας, που προκαλείται από την άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 21, ανεξάρτητα από υπαιτιότητα του φορέα εκμετάλλευσης β) στην περιβαλλοντική ζημία και σε οποιαδήποτε άμεση απειλή τέτοιας ζημίας που προκαλείται σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, από την άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων άλλων από αυτές που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ, ανεξάρτητα από υπαιτιότητα του φορέα εκμετάλλευσης. 2. Το παρόν διάταγμα εφαρμόζεται ως προς τον φορέα εκμετάλλευσης της δραστηριότητας που προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή την άμεση απειλή πρόκλησής της, μόνο εφόσον αυτός έχει εντοπισθεί, σύμφωνα με την παράγραφο Ε του άρθρου 6, η ζημία είναι συγκεκριμένη και εφόσον υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ως άνω δραστηριότητας και της επελευθέρωσης περιβαλλοντικής ζημίας ή της άμεσης απειλής τέτοιας ζημίας. 3. ... 4. ...». Στο άρθρο 5 ότι «1. Το διάταγμα αυτό δεν εφαρμόζεται: α. Σε περιβαλλοντική ζημία ή άμεση απειλή τέτοιας ζημίας, που οφείλεται: - σε ένοπλη σύγκρουση, εχθροπραξίες, εμφύλιο πόλεμο ή εξέγερση, - σε φυσικό φαινόμενο εξαιρετικού και αναπότρεπτου χαρακτήρα. β. Σε περιβαλλοντική ζημία ή σε τυχόν άμεση απειλή τέτοιας ζημίας που οφείλεται σε συμβάν για το οποίο η ευθύνη ή η αποζημίωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής μιας από τις διεθνείς Συμβάσεις που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙV του άρθρου 21 και που έχουν κυρωθεί, συμπεριλαμβανομένων τυχόν μελλοντικών τροποποιήσεων των Συμβάσεων αυτών. γ. Στους πυρηνικούς κινδύνους ή σε περιβαλλοντική ζημία ή σε άμεση απειλή τέτοιας ζημίας ένεκα δραστηριοτήτων που καλύπτονται από τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας ή προκλήθηκαν από συμβάν ή δραστηριότητα για τα οποία η ευθύνη ή η αποζημίωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής μιας από τις διεθνείς ρυθμίσεις που αναφέρονται στο Παράρτημα V του άρθρου 21 και που έχουν κυρωθεί, συμπεριλαμβανομένων τυχόν μελλοντικών τροποποιήσεων των ρυθμίσεων

αυτών. δ. Σε δραστηριότητες κύριος σκοπός των οποίων είναι η εξυπηρέτηση της εθνικής άμυνας ή της διεθνούς ασφάλειας, καθώς επίσης και σε δραστηριότητες αποκλειστικός σκοπός των οποίων είναι η προστασία από φυσικές καταστροφές. 2. Το παρόν διάταγμα εφαρμόζεται σε περιβαλλοντική ζημία ή άμεση απειλή τέτοιας ζημίας λόγω ρύπανσης διάχυτου χαρακτήρα, μόνον εφόσον μπορεί να αποδειχθεί αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και των δραστηριοτήτων μεμονωμένων φορέων εκμετάλλευσης. 3. ...». Στο άρθρο 6 ότι «1. Αρμόδια αρχή για την εφαρμογή του παρόντος διατάγματος ορίζεται το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), καθώς και οι Περιφέρειες και ειδικότερα: α) το ΥΠΕΧΩΔΕ, όταν η ζημία ή η επικείμενη απειλή ζημίας επηρεάζει φυσικούς πόρους ή υπηρεσίες εθνικής σημασίας, η προστασία ή/και διαχείριση των οποίων εμπίπτει στην αρμοδιότητα δημόσιας αρχής ή όταν η ζημία ή η άμεση απειλή ζημίας επηρεάζει φυσικούς αποδέκτες ή υπηρεσίες, που εκτείνονται στα διοικητικά όρια περισσότερων της μιας Περιφερειών ή στην επικράτεια άλλων όμορων κρατών - μελών και β) οι Περιφέρειες, όταν η ζημία ή η άμεση απειλή ζημίας επηρεάζει φυσικούς πόρους ή υπηρεσίες που βρίσκονται μέσα στα διοικητικά τους όρια και δεν εμπίπτουν στις περιπτώσεις του προηγούμενου εδαφίου. Οι εν λόγω Υπηρεσίες οφείλουν να ενημερώνουν αμελλητί το ΥΠΕΧΩΔΕ για την άμεση ή επελθούσα ζημία καθώς επίσης και για κάθε δράση που αναλαμβάνουν στο πλαίσιο εφαρμογής του παρόντος διατάγματος και να υποβάλλουν εκθέσεις με τις πληροφορίες και τα στοιχεία που περιγράφονται στο παράρτημα VI του άρθρου 21 ... 2. Συνιστάται αυτοτελές συντονιστικό γραφείο υπαγόμενο απ' ευθείας στον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, για την πρόληψη και την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών, εφεξής: «Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών» και χάριν συντομίας (ΣΥΓΑΠΕΖ). 9. Ο εντοπισμός του φορέα εκμετάλλευσης που προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή την άμεση απειλή τέτοιας ζημίας και ο καταλογισμός της ευθύνης του, γίνεται από την αρμόδια αρχή που ορίζεται στην παράγραφο Α, ή από κάθε άλλη δημόσια αρχή που μπορεί να διενεργεί τους απαιτούμενους απαραίτητους ελέγχους, είτε αυτεπαγγέλτως είτε μετά από καταγγελία που προέρχεται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο, σύμφωνα με το άρθρο 13 ή μετά από σχετική ενημέρωση δημόσιας αρχής. Όταν ο εντοπισμός δεν γίνεται από την ως άνω αρμόδια αρχή, αλλά από άλλη δημόσια αρχή, η τελευταία οφείλει να ενημερώνει άμεσα την αρμόδια αρχή». Στο άρθρο 7 ότι «1. Οι φορείς εκμετάλλευσης έχουν υποχρέωση να υιοθετούν και να εφαρμόζουν τα προβλεπόμενα στο παρόν διάταγμα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας ή της άμεσης απειλής πρόκλησης τέτοιας ζημίας, καθώς επίσης και να καλύπτουν τις σχετικές δαπάνες, οποιοδήποτε και αν είναι το ύψος τους, όταν προκύπτει η ευθύνη τους για την εν λόγω ζημία. 2. Η τήρηση των όρων και προϋποθέσεων που καθορίζονται στις αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή/και σε άδειες ή εγκρίσεις

που είναι απαραίτητες σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις για την νόμιμη άσκηση μιας επαγγελματικής δραστηριότητας, δεν απαλλάσσει τους φορείς εκμετάλλευσης από την περιβαλλοντική ευθύνη, με την επιφύλαξη του άρθρου 11 (παραγ. 4 και 5). 3. Οι φορείς εκμετάλλευσης έχουν υποχρέωση να ενημερώνουν άμεσα στην αρμόδια αρχή για την ύπαρξη περιβαλλοντικής ζημίας ή την άμεση απειλή πρόκλησης τέτοιας ζημίας. 4. Οι φορείς εκμετάλλευσης έχουν υποχρέωση να συνεργάζονται με την αρμόδια αρχή για τον καθορισμό και την εφαρμογή των μέτρων αποκατάστασης». Στο άρθρο 8 ότι «1. Σε περίπτωση άμεσης απειλής περιβαλλοντικής ζημίας, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται, χωρίς προειδοποίηση, να λαμβάνει αμελλητί τα κατά την κρίση του απαραίτητα προληπτικά μέτρα και να ενημερώνει αμέσως την αρμόδια αρχή, για όλες τις σχετικές πτυχές της κατάστασης ... 2. Η αρμόδια αρχή μπορεί ανά πάσα στιγμή: α. να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης την παροχή πληροφοριών για την τυχόν άμεση απειλή περιβαλλοντικής ζημίας, ή για περιπτώσεις που υπάρχουν υποψίες για τέτοια άμεση απειλή, β) να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του για την άμεση λήψη των αναγκαίων μέτρων πρόληψης γ) να δώσει εγγράφως εντολές και οδηγίες στον φορέα εκμετάλλευσης, σχετικά με τα αναγκαία προληπτικά μέτρα που υποχρεωτικά πρέπει αυτός να λάβει, δ) να λάβει η ίδια, σε βάρος του φορέα εκμετάλλευσης που ευθύνεται, τα αναγκαία προληπτικά μέτρα. 3. Η αρμόδια αρχή σύμφωνα με την ως άνω παράγραφο 2: α) λαμβάνει η ίδια τα ανωτέρω προληπτικά μέτρα και σε περίπτωση που ο φορέας εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί ή δεν υποχρεούται δυνάμει του άρθρου 11 (παρ. 4 και 5) του παρόντος διατάγματος, αναλαμβάνει τις σχετικές δαπάνες, β) μπορεί να εξουσιοδοτεί τρίτους ή να απαιτεί από τρίτους να εκτελέσουν τα εν λόγω προληπτικά μέτρα». Στο άρθρο 9 ότι «1. Όταν επέλθει περιβαλλοντική ζημία, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται: α) να ενημερώνει αμελλητί το ΥΠΕΧΩΔΕ ή την αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας για όλες τις σχετικές πτυχές της κατάστασης. β) να λαμβάνει ο ίδιος, χωρίς προειδοποίηση, όλα τα αντικειμενικώς εφικτά μέτρα, σύμφωνα με τα κριτήρια του Παραρτήματος ΙΙ του άρθρου 21 και τυχόν πρόσθετα κριτήρια που προσδιορίζονται με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, για τον άμεσο έλεγχο, περιορισμό, απομάκρυνση ή άλλου είδους διαχείριση των συγκεκριμένων ρύπων ή/και οποιωνδήποτε άλλων ζημιογόνων παραγόντων, προκειμένου να περιορισθεί ή να προληφθεί η περαιτέρω περιβαλλοντική ζημία και οι δυσμενείς συνέπειες αυτής στην ανθρώπινη υγεία ή η περαιτέρω υποβάθμιση των υπηρεσιών, γ) να υποβάλλει προς έγκριση στην αρμόδια αρχή πρόταση μέτρων αποκατάστασης των περιβαλλοντικών ζημιών, σύμφωνα με το άρθρο 10 του παρόντος διατάγματος και δ) να διενεργεί αμελλητί την δική του αξιολόγηση για το μέγεθος και τη σοβαρότητα της προκληθείσας ζημίας και να παράσχει κάθε αναγκαία πληροφορία και στοιχείο στην αρμόδια αρχή

καθώς και στην εταιρία ή τον οργανισμό που τυχόν του παρέχει χρηματοοικονομική ασφάλεια, σύμφωνα με το άρθρο 14. 2. Η αρμόδια αρχή μπορεί ανά πάσα στιγμή: α) να απαιτεί από τον φορέα εκμετάλλευσης συμπληρωματικές πληροφορίες για οποιαδήποτε προκληθείσα ζημία, β) να λάβει όλα τα εφικτά μέτρα ή να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης να λάβει υποχρεωτικά τα μέτρα αυτά ή να του δώσει εγγράφως σχετικές εντολές, για τον άμεσο έλεγχο, περιορισμό, απομάκρυνση ή άλλου είδους διαχείριση των συγκεκριμένων ρύπων ή/και οποιωνδήποτε άλλων ζημιολόγων παραγόντων, προκειμένου να περιορισθούν η ήδη επελθούσα περιβαλλοντική ζημία και οι τυχόν δυσμενείς συνέπειες αυτής στην ανθρώπινη υγεία ή να προληφθεί περαιτέρω περιβαλλοντική ζημία ή υποβάθμιση των υπηρεσιών, γ) να δώσει εγγράφως εντολές και οδηγίες στον φορέα εκμετάλλευσης, σχετικά με τα αναγκαία μέτρα αποκατάστασης, που υποχρεωτικά πρέπει αυτός να λάβει, δ) να λάβει η ίδια, σε βάρος του φορέα εκμετάλλευσης που ευθύνεται, τα αναγκαία μέτρα αποκατάστασης. Στην περίπτωση αυτή, τα μέτρα αποκατάστασης προσδιορίζονται σύμφωνα με το Παράρτημα II του άρθρου 21, με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, μετά από εισήγηση του ΣΥΓΑΠΕΖ και γνώμη της ΕΑΠΕΖ ή του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας μετά από εισήγηση της Περιφέρειας και γνώμη της ΠΕΑΠΖ κατά περίπτωση και αφού ληφθούν υπόψη οι απόψεις των προσώπων που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 10 του παρόντος διατάγματος. 3. Η αρμόδια αρχή σύμφωνα με την ως άνω παράγραφο 2, λαμβάνει η ίδια τα αναγκαία μέτρα αποκατάστασης και εάν ο φορέας εκμετάλλευσης δεν μπορεί να εντοπισθεί ή ο φορέας εκμετάλλευσης δεν υποχρεούται σύμφωνα με το άρθρο 11 (παρ. 4 και 5), αναλαμβάνει τις σχετικές δαπάνες. Στις περιπτώσεις αυτές τα μέτρα αποκατάστασης προσδιορίζονται όπως και στο εδάφιο δ της παρ. 2 του παρόντος άρθρου. 4. Η αρμόδια αρχή μπορεί να εξουσιοδοτεί τρίτους ή να απαιτεί από τρίτους να εκτελέσουν τα ανωτέρω μέτρα αποκατάστασης». Στο άρθρο 10 ότι «1. Η αρμόδια αρχή, καθορίζει, με τη συνεργασία του φορέα εκμετάλλευσης, τα ληπτέα μέτρα αποκατάστασης, σύμφωνα με το Παράρτημα II του άρθρου 21, αφού λάβει υπόψη τις απόψεις των προσώπων που προβλέπονται στην παρ. 3 του παρόντος άρθρου. Τα μέτρα αποκατάστασης εγκρίνονται κατά περίπτωση με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ μετά από εισήγηση του ΣΥΓΑΠΕΖ και γνώμη της ΕΑΠΕΖ ή του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας μετά από εισήγηση της Περιφέρειας και γνώμη της ΠΕΑΠΖ. 2. ... 3. ...». Στο άρθρο 11 ότι «1. Ο φορέας εκμετάλλευσης επιβαρύνεται με τις δαπάνες των δράσεων πρόληψης και αποκατάστασης που αναλαμβάνονται σύμφωνα με το παρόν διάταγμα. 2. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 4 και 5 του παρόντος άρθρου, η αρμόδια αρχή ανακτά από τον φορέα εκμετάλλευσης που προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή την άμεση απειλή τέτοιας ζημίας, μέσω ασφαλιστικής κάλυψης ή άλλων χρηματοοικονομικών εγγυήσεων κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 14, τις δαπάνες με τις οποίες αυτή επιβαρύνθηκε για την

ανάληψη δράσεων πρόληψης ή αποκατάστασης, κατ' εφαρμογή του παρόντος διατάγματος. 3. Η αρμόδια αρχή, μπορεί να αποφασίσει να μην ανακτήσει το συνολικό ποσόν των δαπανών σε περίπτωση που τα απαιτούμενα προς τούτο έξοδα υπερβαίνουν το ανακτήσιμο ποσόν ή σε περίπτωση που δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο υπεύθυνος φορέας εκμετάλλευσης. 4. Ο φορέας εκμετάλλευσης απαλλάσσεται από την υποχρέωσή του να καταβάλει στην αρμόδια αρχή, τις δαπάνες των δράσεων πρόληψης ή αποκατάστασης που αναλαμβάνονται δυνάμει του παρόντος διατάγματος, εάν αποδείξει ότι η περιβαλλοντική ζημία ή η άμεση απειλή τέτοιας ζημίας: α) ανάγεται σε πράξη ή παράλειψη τρίτου και επήλθε παρά την ύπαρξη των ενδεδειγμένων μέτρων ασφαλείας, ή β) ανάγεται σε συμμόρφωση προς υποχρεωτική διαταγή ή εντολή δημόσιας αρχής, η οποία οδήγησε τον φορέα εκμετάλλευσης σε ενέργειες, στο πλαίσιο της δραστηριότητάς του, που προκάλεσαν την περιβαλλοντική ζημία ή την άμεση απειλή τέτοιας ζημίας. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις που η διαταγή ή εντολή έχει δοθεί για την αντιμετώπιση μιας εκπομπής ή ενός τυχαίου γεγονότος που προκλήθηκε προγενέστερα, εξ αιτίας της δραστηριότητας του φορέα εκμετάλλευσης. 5.1. Ο φορέας εκμετάλλευσης απαλλάσσεται από την υποχρέωσή του να καταβάλει τις δαπάνες των δράσεων αποκατάστασης, που αναλαμβάνονται δυνάμει του παρόντος διατάγματος, εφόσον αποδείξει ότι δεν ενήργησε με δόλο ή αμέλεια και ότι για την περιβαλλοντική ζημία συντρέχει μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: ... 5.2. Όταν συντρέχει μία από τις ανωτέρω προϋποθέσεις, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεώνεται στην τήρηση και εφαρμογή μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης των περιβαλλοντικών ζημιών. Τις σχετικές δαπάνες που καταβάλει, τις ανακτά, εφαρμοζομένων κατ' αναλογία των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 18 του παρόντος διατάγματος. 6. Η αναγκαστική είσπραξη των δαπανών πρόληψης και αποκατάστασης γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΔΕ, υπέρ του Δημοσίου 7. Η αξίωση της αρμόδιας αρχής να ανακτήσει τις δαπάνες από τον φορέα εκμετάλλευσης παραγράφεται μετά πενταετία αφότου ολοκληρώθηκαν τα αναγκαία μέτρα πρόληψης ή αποκατάστασης και εντοπίσθηκε ο φορέας εκμετάλλευσης. 8. ... 9. ...». Στο άρθρο 12 ότι «1. Σε περίπτωση που η αρμόδια αρχή διαπιστώσει ότι για την προκληθείσα περιβαλλοντική ζημία ή την άμεση απειλή τέτοιας ζημίας ευθύνονται πλείονες φορείς εκμετάλλευσης, για τον καταλογισμό και την αναζήτηση των δαπανών πρόληψης ή αποκατάστασης εφαρμόζονται αναλογικώς τα άρθρα 926 και 927 του Αστικού Κώδικα. Η αναγωγική απαίτηση ενός φορέα εκμετάλλευσης έναντι άλλου συνυπεύθυνου φορέα εκμετάλλευσης, βάσει του άρθρου 927 του Αστικού Κώδικα, παραγράφεται μετά πενταετία αφότου ο πρώτος κατέβαλε στην αρμόδια αρχή τις γενόμενες από αυτήν δαπάνες και έλαβε γνώση του προσώπου του συνυπεύθυνου φορέα εκμετάλλευσης` σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από την τελευταία γνώση, η αναγωγική αυτή απαίτηση παραγράφεται μετά την πάροδο είκοσι ετών από την καταβολή των δαπανών

στην αρμόδια αρχή. Τα ανωτέρω ισχύουν και στην περίπτωση που ένας φορέας εκμετάλλευσης προέβη ο ίδιος στα αναγκαία προληπτικά μέτρα ή μέτρα αποκατάστασης, ενώ υφίστανται και άλλος ή άλλοι συνυπεύθυνοι φορείς εκμετάλλευσης, και αναζητεί τις δαπάνες για τα εν λόγω μέτρα από τον άλλο ή τους άλλους συνυπεύθυνους φορείς εκμετάλλευσης. 2. Όταν η περιβαλλοντική ζημία ή η άμεση απειλή τέτοιας ζημίας προκαλούνται από τη χρήση προϊόντος, ο φορέας εκμετάλλευσης μπορεί να στραφεί αναγωγικά κατά του παραγωγού, του εισαγωγέα ή του προμηθευτή του προϊόντος και να ζητήσει απ' αυτόν το ποσόν των δαπανών που έχει καταβάλει, εφόσον ο φορέας εκμετάλλευσης περιορίσθηκε αυστηρά, κατά την ανάπτυξη της δραστηριότητάς του, στις προϋποθέσεις που είχαν καθορισθεί για τη χρήση του προϊόντος καθώς και στην ισχύουσα νομοθεσία κατά το χρόνο του γεγονότος που προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή την άμεση απειλή τέτοιας ζημίας. Παράλληλα, δεν θίγονται σε καμία περίπτωση οι διατάξεις της νομοθεσίας για την ευθύνη του παραγωγού ή προμηθευτή ελαττωματικών προϊόντων και την ασφάλεια ή υγεία των καταναλωτών. 3. Σε περίπτωση που υφίσταται από την πλευρά της αρμόδιας αρχής ή άλλης δημόσιας αρχής συντρέχον πταίσμα στην πρόκληση ή την επέκταση της περιβαλλοντικής ζημίας ή της άμεσης απειλής τέτοιας ζημίας, είτε διά πράξεως είτε διά παραλείψεως της εν λόγω αρχής ή άλλης δημόσιας αρχής, για τον καταλογισμό και την αναζήτηση των δαπανών πρόληψης ή αποκατάστασης εφαρμόζεται, υπέρ του υπεύθυνου φορέα εκμετάλλευσης, αναλογικώς το άρθρο 300 του Αστικού Κώδικα». Στο άρθρο 13 ότι «1. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο: α) επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από περιβαλλοντική ζημία, ή β) έχει έννομο συμφέρον από τη λήψη απόφασης σχετικά με περιβαλλοντική ζημία, δικαιούται να υποβάλει εγγράφως στον αρμόδιο Τομέα της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π.), που έχει συσταθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 9 (παρ. 4, 5, 6 και 7) του ν. 2947/2001 (Α' 228) και του π.δ. 165/2003 (Α' 137), τις πληροφορίες που διαθέτει, σχετικά με την περιβαλλοντική ζημία που έχει υποπέσει στην αντίληψή του, όπως επίσης και να καλέσει την αρμόδια αρχή να αναλάβει δράση βάσει του παρόντος διατάγματος. 2. Το συμφέρον οποιασδήποτε Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης, η οποία αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και δράσεις για την προαγωγή της περιβαλλοντικής προστασίας, ανεξάρτητα εάν η Οργάνωση αυτή έχει ή όχι νομική προσωπικότητα, θεωρείται «έννομο» κατά την έννοια του εδαφίου β της παρ. 1 του παρόντος άρθρου. Η αίτηση για ανάληψη δράσης συνοδεύεται από σχετικές πληροφορίες και στοιχεία που τεκμηριώνουν επαρκώς τους διατυπωθέντες ισχυρισμούς για την περιβαλλοντική ζημία. 4. Η Ε.Υ.Ε.Π. μπορεί εξ αρχής να απορρίπτει την αίτηση, αν η αίτηση είναι εμφανώς παράλογη, ακατάληπτη, ή προδήλως αβάσιμη, αν διατυπώνεται κατά τρόπο υπερβολικά αόριστο, ή επαναλαμβάνεται κατά τρόπο καταχρηστικό καθώς και όταν δεν συνοδεύεται από τις πληροφορίες και τα στοιχεία που προβλέπονται

στην παράγραφο 3. Σε κάθε περίπτωση η εν λόγω υπηρεσία ενημερώνει τον αιτούντα για τους λόγους απόρριψης της αίτησής του. Εάν δεν συντρέχουν οι ανωτέρω λόγοι, η Ε.Υ.Ε.Π. προβαίνει περαιτέρω στην εξέταση της αίτησης, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 5. 5. Η Ε.Υ.Ε.Π. εξετάζει την αίτηση για ανάληψη δράσης και τις συνοδευτικές πληροφορίες και εφόσον διαπιστώσει ότι αποδεικνύεται επαρκώς η ύπαρξη περιβαλλοντικής ζημίας, με απόφαση του Γενικού Επιθεωρητή Περιβάλλοντος γίνεται αποδεκτό το σχετικό αίτημα για ανάληψη δράσης και καταλογίζεται η περιβαλλοντική ευθύνη του φορέα εκμετάλλευσης. Η απόφαση αυτή διαβιβάζεται άμεσα στην αρμόδια αρχή προκειμένου να αναλάβει δράσεις για την πρόληψη ή/και την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του παρόντος διατάγματος. Σε περίπτωση που, κατά την κρίση της Ε.Υ.Ε.Π. δεν αποδεικνύεται επαρκώς η περιβαλλοντική ζημία, η απορριπτική απόφαση του Γενικού Επιθεωρητή Περιβάλλοντος επί του σχετικού αιτήματος για ανάληψη δράσης πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Η εν λόγω απόφαση κοινοποιείται άμεσα στην αρμόδια αρχή. Σε κάθε περίπτωση, πριν από την έκδοση της σχετικής απόφασης του Γενικού Επιθεωρητή Περιβάλλοντος, παρέχεται η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο φορέα εκμετάλλευσης να γνωστοποιήσει στην Ε.Υ.Ε.Π. τις απόψεις του σε σχέση με την υποβληθείσα αίτηση και τις συνοδευτικές πληροφορίες. 6. Η Ε.Υ.Ε.Π. ενημερώνει, μέσα σε εύλογο χρόνο, τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παρ. 1, σχετικά με την ανωτέρω απόφαση αποδοχής ή απόρριψης της αίτησής τους για ανάληψη δράσης. 7. Τα πρόσωπα της παραγράφου 1, έχουν έναντι της Ε.Υ.Ε.Π. για πράξεις ή παραλείψεις της σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος άρθρου, τα ένδικα μέσα που τους παρέχει το ισχύον δίκαιο». Στο άρθρο 18 ότι «1. Οποιαδήποτε απόφαση ή άλλη πράξη της αρμόδιας αρχής, με την οποία επιβάλλονται προληπτικά μέτρα ή μέτρα αποκατάστασης, κατ' εφαρμογή των άρθρων 8, 9 και 10 του παρόντος διατάγματος, πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς. Η εν λόγω απόφαση ή πράξη κοινοποιείται άμεσα στον φορέα εκμετάλλευσης, ο οποίος ενημερώνεται συγχρόνως και για τα ένδικα μέσα που του παρέχει το ισχύον δίκαιο κατά της αποφάσεως ή πράξεως, καθώς επίσης και για τις σχετικές προθεσμίες στις οποίες υπόκεινται τα μέσα αυτά. Η άσκηση ενδίκου μέσου δεν συνεπάγεται αναστολή της εκτελέσεως της προσβαλλόμενης πράξης, χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα άσκησης αιτήσεως αναστολής εκτελέσεως κατά της πράξης αυτής. 2. Σε περίπτωση που κατόπιν ασκήσεως των ανωτέρω ενδίκων μέσων, εκδοθεί από το αρμόδιο δικαστήριο τελεσίδικη απόφαση υπέρ του φορέα εκμετάλλευσης, αυτός δικαιούται με αίτησή του προς την αρμόδια αρχή, συνοδευόμενη από τα αναγκαία αποδεικτικά στοιχεία, να αναζητήσει τις δαπάνες στις οποίες ενδεχομένως υπεβλήθη. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και ΠΕΧΩΔΕ μετά από εισήγηση του ΣΥΓΑΠΕΖ ή σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η Περιφέρεια μετά από εισήγηση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, εγκρίνεται το ποσό που αντιστοιχεί στις

- εν λόγω δαπάνες καθώς και ο τρόπος και ο χρόνος καταβολής του στον δικαιούχο φορέα εκμετάλλευσης». Στο άρθρο 19 ότι «Το παρόν διάταγμα δεν εφαρμόζεται: α) σε ζημία που προκλήθηκε από εκπομπή, γεγονός ή ατύχημα που έλαβε χώρα πριν από την 1η Μαΐου 2007, β) σε ζημία που προκλήθηκε από εκπομπή, γεγονός ή ατύχημα που έλαβε χώρα μετά την 1η Μαΐου 2007, αλλά οφείλεται σε συγκεκριμένη δραστηριότητα που πραγματοποιήθηκε και ολοκληρώθηκε πριν από την ημερομηνία αυτή, γ) σε ζημία, εφόσον έχουν παρέλθει πάνω από τριάντα (30) έτη από τότε που έλαβε χώρα η εκπομπή, το γεγονός ή το ατύχημα που την προκάλεσαν». Τέλος, στο Παράρτημα II προβλέπονται μέτρα αποκατάστασης των υδάτων και των προστατευόμενων ειδών ή φυσικών οικοτόπων, (διακρινόμενα σε πρωτογενή, συμπληρωματική και αντισταθμιστική αποκατάσταση), καθώς και του εδάφους.
7. Επειδή, όπως έχει κριθεί, κατά την έννοια των ανωτέρω συνταγματικών και κοινοτικού δικαίου διατάξεων, εφόσον ο συντακτικός και ο κοινοτικός νομοθέτης, έχοντας επίγνωση του οικολογικού προβλήματος, ανήγαγε το φυσικό περιβάλλον σε αντικείμενο ιδιαίτερης έννομης προστασίας, η προστασία αυτή πρέπει να είναι πλήρης και αποτελεσματική. Κατά συνέπεια, η ως άνω συνταγματική διάταξη καθιστά υποχρεωτική για μεν τον κοινό νομοθέτη και τη Διοίκηση τη λήψη των προς τούτο αναγκαίων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, και δε είτε κανονιστικών είτε γενικών ατομικών είτε ατομικών, για δε τα δικαστήρια την παροχή αποτελεσματικής προστασίας στο φυσικό περιβάλλον. Εντεύθεν έπεται ότι παράλειψη της Διοικήσεως προς λήψιν των μέτρων αυτών είναι, παράλειψη οφειλομένης ενεργείας υποκειμένη σε ακύρωση από το Συμβούλιο της Επικρατείας, κατά την έννοια του άρθρου 45 παρ. 4 του κωδ. π.δ. 18/1989, εφόσον άλλως η μεν συνταγματική επιταγή θα μετέπιπτε σε θεωρητική διακήρυξη αρχής, το δε φυσικό περιβάλλον θα παρέμενε άνευ προστασίας, εκτεθειμένο σε καταστροφή, εναντίον της σαφούς βουλήσεως του συνταγματικού νομοθέτη (ΣτΕ 3976/2010, 7μ., 1242/2008, 2818/1997 κ.ά.).
8. Επειδή, από το σύνολο των προαναφερθεισών διατάξεων προκύπτουν, μεταξύ άλλων, τα εξής σχετικά με τη διαδικασία της αιτήσεως για ανάληψη δράσης αποκατάστασης: Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο α) επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από περιβαλλοντική ζημία ή β) έχει έννομο συμφέρον από τη λήψη περιβαλλοντικής απόφασης σχετικά με τη ζημία, δικαιούται να υποβάλει εγγράφως στον αρμόδιο Τομέα της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π) τις πληροφορίες που διαθέτει, σχετικά με την περιβαλλοντική ζημία που έχει υποπέσει στην αντίληψή του, όπως επίσης και να καλέσει την αρμόδια αρχή να αναλάβει δράση βάσει του ανωτέρω πρ. διατάγματος 148/2009, χωρίς να απαιτείται η αναφορά σε ευθύνη συγκεκριμένου φορέα εκμετάλλευσης άρθρο 13 παρ. 1). Η εν λόγω αίτηση συνοδεύεται από σχετικές πληροφορίες και στοιχεία που τεκμηριώνουν επαρκώς τους διατυπωθέντες ισχυρισμούς για την περιβαλλοντική ζημία

(άρθρο 13 παρ. 3). Η Ε.Υ.Ε.Π μπορεί εξ αρχής να απορρίπτει την αίτηση, αν αυτή είναι εμφανώς παράλογη, ακατάληπτη, ή προδήλως αβάσιμη, αν διατυπώνεται κατά τρόπο «υπερβολικά αόριστο», ή επαναλαμβάνεται κατά τρόπο καταχρηστικό και αν δεν συνοδεύεται από τις πληροφορίες και τα στοιχεία που τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς, στους οποίους στηρίζεται η αίτηση, σε κάθε περίπτωση, όμως, έχει υποχρέωση να ενημερώσει τον αιτούντα για τους λόγους απόρριψης της αίτησής του (άρθρο 13 παρ. 4). Αν δεν συντρέχει κάποιος από τους λόγους αυτούς απόρριψης της αιτήσεως, η Ε.Υ.Ε.Π εξετάζει το αίτημα για ανάληψη δράσης και τις συνοδευτικές πληροφορίες και εφόσον διαπιστώσει ότι αποδεικνύεται επαρκώς η ύπαρξη περιβαλλοντικής ζημίας, με απόφαση του Γενικού Επιθεωρητή Περιβάλλοντος γίνεται αποδεκτό το σχετικό αίτημα για ανάληψη δράσης και καταλογίζεται η περιβαλλοντική ευθύνη του φορέα εκμετάλλευσης. Σε περίπτωση που, κατά την κρίση της Ε.Υ.Ε.Π δεν αποδεικνύεται επαρκώς η περιβαλλοντική ζημία, η απορριπτική απόφαση του Γενικού Επιθεωρητή Περιβάλλοντος επί του σχετικού αιτήματος ανάληψης δράσης πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Η εν λόγω απόφαση κοινοποιείται άμεσα στην αρμόδια αρχή (άρθρο 13 παρ. 5). Η Ε.Υ.Ε.Π ενημερώνει, μέσα σε εύλογο χρόνο, τα πρόσωπα που έχουν υποβάλει την αίτηση σχετικά με την ανωτέρω απόφαση αποδοχής ή απόρριψης της αίτησής τους για ανάληψη δράσης (άρθρο 13 παρ. 6). Τα πρόσωπα που έχουν υποβάλει την αίτηση έχουν έναντι της Ε.Υ.Ε.Π για πράξεις ή παραλείψεις της σχετικά με την εφαρμογή της ανωτέρω διαδικασίας, τα ένδικα μέσα που τους παρέχει το ισχύον δίκαιο (άρθρο 13 παρ. 7). Συνεπώς, η κατά την ανωτέρω υποβαλλόμενη αίτηση είτε απορρίπτεται εξ αρχής, από την Ε.Υ.Ε.Π ή εξετάζεται περαιτέρω και απορρίπτεται εάν δεν αποδεικνύεται επαρκώς η περιβαλλοντική ζημία, είτε γίνεται αποδεκτή και καταλογίζεται η περιβαλλοντική ευθύνη, υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι θα έχει εντοπισθεί ο υπεύθυνος φορέας εκμετάλλευσης (βλ. και άρθρο 6 παρ. 9). Η Ε.Υ.Ε.Π κάνει δεκτή την αίτηση, εφόσον διαπιστώσει ότι αποδεικνύεται η ύπαρξη περιβαλλοντικής ζημίας και συγκεκριμένα αποδέχεται το αίτημα για ανάληψη δράσης καθώς και για καταλογισμό της περιβαλλοντικής ευθύνης στον φορέα εκμετάλλευσης, αν έχει εντοπισθεί, κατά τα προαναφερθέντα. Εν συνεχεία, η απόφαση αυτή διαβιβάζεται στην αρμόδια αρχή, η οποία προσδιορίζει τα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης, κατά περίπτωση, τα οποία υλοποιούνται είτε από τον υπεύθυνο φορέα εκμετάλλευσης (άρθρο 8 παρ. 2 περ. α-γ, άρθρο 9 παρ. 2 περ. α-γ) είτε από την ίδια με καταλογισμό της δαπάνης σε βάρος του υπεύθυνου φορέα (άρθρο 8 παρ. 2 περ. δ, άρθρο 9 παρ. 2 περ. δ) ή με ανάληψη εκ μέρους της σχετικής δαπάνης, σε περίπτωση που ο φορέας δεν είναι δυνατόν να εντοπισθεί ή δεν υποχρεούται να αναλάβει τις σχετικές δαπάνες (άρθρο 8 παρ. 3 περ. α', άρθρο 9 παρ. 3 σε συνδυασμό με άρθρο 11 παρ. 4 και 5) [βλ. ΠΕ 166/2009, παρ. 26]. Ο ακριβής καθορισμός της δαπάνης με την οποία επιβαρύνεται ο φορέας εκμετάλλευσης και την οποία ανακτά η αρμόδια

αρχή γίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Οικονομίας και Οικονομικών, μετά από εισήγηση του ΣΥΓΑΠΕΖ και γνώμη της ΕΑΠΕΖ ή με απόφαση των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Οικονομίας και Οικονομικών μετά από εισήγηση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας (άρθρο 11 παρ. 2). Η αρμόδια αρχή μπορεί να αποφασίσει να μην ανακτήσει το συνολικό ποσό των δαπανών αν οι απαιτούμενες για την ανάκτηση δαπάνες υπερβαίνουν το «ανακτίσιμο» ποσό, καθώς και στην περίπτωση που δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο υπεύθυνος φορέας εκμετάλλευσης (άρθρο 11 παρ. 3). Επίσης, προβλέπεται ότι η αξίωση της αρμόδιας αρχής να ανακτήσει τις δαπάνες από τον φορέα εκμετάλλευσης παραγράφεται μετά πενταετία από του ολοκληρώθηκαν τα αναγκαία μέτρα πρόληψης ή αποκατάστασης και εντοπίσθηκε ο φορέας εκμετάλλευσης (άρθρο 11 παρ. 7). Τέλος, προβλέπεται ότι σε περίπτωση που η αρμόδια αρχή διαπιστώσει ότι για την προκληθείσα περιβαλλοντική ζημία ευθύνονται πλείονες φορείς εκμετάλλευσης, για τον καταλογισμό και την αναζήτηση των δαπανών πρόληψης ή αποκατάστασης εφαρμόζονται αναλογικώς τα άρθρα 926 και 927 του Αστικού Κώδικα, στα οποία προβλέπεται η εις ολόκληρον ευθύνη περισσοτέρων υπόχρεων σε αποζημίωση καθώς και το δικαίωμα αναγωγής εκείνου που τελικά κατέβαλε ολόκληρο το ποσό και την κατανομή της ευθύνης κατ' ίσα μέρη αν δεν μπορεί να προσδιοριστεί ακριβώς ο βαθμός πταίσματος, ή της εν γένει ευθύνης, στην περίπτωση της αντικειμενικής ευθύνης, κάθε υπευθύνου (άρθρο 12 παρ. 1). Από όσα εκτέθηκαν συνάγεται ότι η Ε.Υ.Ε.Π. σε περίπτωση που μετά από υποβολή αίτησης κατά το άρθρο 13 του π.δ. 148/2009, τεκμηριωμένης ως προς την ύπαρξη περιβαλλοντικής ζημίας, διαπιστώσει συγκεκριμένη περιβαλλοντική ζημία, η οποία οφείλεται σε ελεγχόμενη από απόψεως χώρου και χρόνου ρύπανση προκαλούμενη από τη δράση ενός ή περισσότερων φορέων εκμετάλλευσης, η οποία καθιστά δυσχερή και ενδεχομένως αδύνατο τον εντοπισμό του υπεύθυνου ή των υπεύθυνων φορέων και μάλιστα κατά συγκεκριμένο ποσοστό ευθύνης, οφείλει να κάνει δεκτό το αίτημα για ανάληψη δράσης, χωρίς να απαιτείται ο καταλογισμός της περιβαλλοντικής ευθύνης συγκεκριμένου φορέα εκμετάλλευσης, και να διαβιβάσει την απόφασή της άμεσα στην αρμόδια αρχή, η οποία θα προβεί περαιτέρω σε ενέργειες για την αποκατάσταση της ζημίας ανακτώντας ή όχι τις σχετικές δαπάνες, κατά τα προαναφερθέντα. Εξάλλου, εν όψει του ότι ρητά αναφέρεται στο ως άνω π.δ. η υποχρέωση ενημέρωσης εντός ευλόγου χρόνου του αιτούντος σχετικά με την απόφαση αποδοχής ή απόρριψης της αίτησης του άρθρου 13, η οποία πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη, η παράλειψη απαντήσεως, καθ' εαυτή, συνιστά παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, η οποία προσβάλλεται παραδεκτώς με αίτηση ακυρώσεως.

9. Επειδή, περαιτέρω, ενόψει και του σκοπού των ως άνω ρυθμίσεων, με τις οποίες θεσπίζεται περιβαλλοντική ευθύνη βάσει της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» με στόχο την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής

ζημίας, η αρμόδια αρχή εντοπίζει την πηγή της ρύπανσης και προσδιορίζει το φορέα εκμετάλλευσης, που συνδέεται με την διαπιστωθείσα ρύπανση, διαθέτει δε προς τούτο ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τις διαδικασίες, τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν και τη διάρκεια της έρευνας αυτής και οφείλει να αποδείξει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ των δραστηριοτήτων των φορέων εκμετάλλευσης, τους οποίους αφορούν τα μέτρα αποκατάστασης και της ρυπάνσεως αυτής. Εξάλλου, όπως έχει κριθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 2004/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της οποίας οι διατάξεις αποδίδονται με το ως άνω π.δ. 148/2009, η αρμόδια αρχή έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει μέτρα αποκατάστασης περιβαλλοντικής ζημίας και με συναγωγή τεκμηρίου αιτιώδους συναφείας μεταξύ της διαπιστωθείσης ρυπάνσεως και των δραστηριοτήτων ή των φορέων εκμετάλλευσης στηριζόμενη σε ευλογοφανείς ενδείξεις όπως η εγγύτητα των εγκαταστάσεων των φορέων αυτών με την εν λόγω ρύπανση, και η αντιστοιχία μεταξύ των ουσιών που ανευρέθηκαν και των συστατικών που χρησιμοποιεί ο εν λόγω φορέας εκμετάλλευσης στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του (βλ. ιδίως απόφαση ΔΕΚ της 9/3/2010, υπόθεση 379/08, σκ. 56, 57, 64, 65).

10. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Ο αιτών Δήμος ζήτησε με την 2827/21.7.2010 αίτησή του προς την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π.) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής την ανάληψη δράσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 2004/35/EK (EEL 143) σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσο αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στον περιβάλλον, όπως ισχύει, η οποία έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με το π.δ. 148/2009 (Α΄ 190), για την αντιμετώπιση της ρύπανσης των επίγειων και υπόγειων υδάτων και του εδάφους της περιοχής του από εξασθενές χρώμιο και νικέλιο, που προκαλείται, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στην αίτηση αυτή, από την ανεξέλεγκτη διάθεση τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων διαφόρων εγκαταστάσεων της περιοχής, αναφερόμενος μάλιστα, σε συγκεκριμένα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης, που κατά τη γνώμη του θα μπορούσαν να ληφθούν με βάση τις διατάξεις του διατάγματος αυτού. Στην ίδια ως άνω αίτηση, ο αιτών ισχυρίζεται ότι η Διοίκηση παραλείποντας να παρέμβει για την επίλυση του έντονου προβλήματος ρύπανσης της περιοχής, παραβίασε: α. τα άρθρα 3, 4, 5, 7, 12, 13 και 18 της Οδηγίας 80/68/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17.12.1979 «περί προστασίας των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες» (EEL 20), όπως ισχύει, η οποία έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με την Κ.Υ.Α. 26857/553/1988 (Β΄ 196), και το άρθρο 11 της Οδηγίας 2006/118/EK «σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση» (EE L 371), η οποία έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με την Κ.Υ.Α. 39626/2208/Ε 130/2009 (Β΄ 2075), β. τα άρθρα 1, 3, 4, 6, 7 της Οδηγίας

91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου «για τα επικίνδυνα απόβλητα», όπως ισχύει, (ΕΕΛ 377), η οποία έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με την Κ.Υ.Α. Η.Π.13588/725/2006 (Β΄ 383) και τα άρθρα 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14 της Οδηγίας 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «περί των στερεών αποβλήτων» (ΕΕΛ 114), όπως ισχύει, και γ. το άρθρο 288 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρώην άρθρο 249 της Συνθήκης ΕΚ) και το άρθρο 4 παρ. 6 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» (ΕΕΛ 327), όπως ισχύει, η οποία έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 3199/2003 (Α΄ 280) και το π.δ. 51/2007 (Α΄ 54). Επί της ως άνω αιτήσεως δεν δόθηκε απάντηση από την εν λόγω υπηρεσία. Με το έγγραφο των απόψεών της προς το Δικαστήριο (237/23.3.2011) η Ε.Υ.Ε.Π. αναγνωρίζει ότι το κατά τα ως άνω υποβληθέν αίτημα εξετάστηκε και κρίθηκε «προδήλως αποδεκτό», δεδομένου ότι εκτός από τα υποβληθέντα από την αιτούσα στοιχεία, και η ίδια η Υπηρεσία «είχε, από το καλοκαίρι του 2009, εντοπίσει την ύπαρξη υψηλών επιπέδων εξασθενούς χρωμίου και βαρέων μετάλλων στον υδροφόρο ορίζοντα της περιοχής του Δήμου Μεσσαπίων». Εξάλλου, σύμφωνα με το ίδιο έγγραφο, σε συνέχεια του ως άνω αιτήματος, το οποίο δεν ήταν μεν επαρκώς τεκμηριωμένο όσο αφορά την ποσοτικοποίηση και την προέλευση της περιβαλλοντικής ζημίας, περιείχε, όμως, αρκετές πληροφορίες σχετικά με τις συγκεντρώσεις ορισμένων ρύπων στα υπόγεια ύδατα, η Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Ε.Γ.Ε.Π.Ε.) του Υ.Π.Ε.Κ.Α. έλαβε σειρά μέτρων, χωρίς να μπορεί να ικανοποιήσει το ως άνω αίτημα με μια και μόνη ενέργεια, δεδομένου ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τον καταλογισμό δαπάνης των λαμβανομένων με βάση το π.δ. 148/2009 μέτρων είναι απόδειξη της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της δραστηριότητας ενός φορέα εκμετάλλευσης και της συγκεκριμένης περιβαλλοντικής ζημίας (σελ. 1-2). Με τη λήψη των μέτρων αυτών, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο ίδιο έγγραφο της Διοίκησης (σελ. 8-9), λόγω της μη ταυτοποίησης των ρυπαντών, η Ε.Γ.Ε.Π.Ε. απέβλεψε στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την εξάλειψη των εντοπισμένων πηγών ρύπανσης, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 3 του Π.Δ.148/2009, η εκτίμηση, όμως, της ζημίας και ο καταλογισμός της, είναι στη φάση αυτή εξαιρετικά δυσχερής και δεν υπάρχει δυνατότητα σαφούς επιστημονικής τεκμηρίωσης για τους εξής λόγους: α. Για την ποσοτικοποίηση της περιβαλλοντικής ζημίας, απαιτείται ο ακριβής εντοπισμός της έκτασης της ρύπανσης των υδάτων και των εδαφών καθώς και του είδους της ρύπανσης αυτής, ως βάση αναφοράς προς σύγκριση με την αρχική κατάσταση. β. Η εκτίμηση, με αποδεκτό επιστημονικά τρόπο, της περιβαλλοντικής ζημίας ως μετρήσιμης δυσμενούς μεταβολής των φυσικών πόρων δυσχεραίνεται λόγω της έλλειψης μελετών, που να καταγράφουν την αρχική κατάσταση (φυσική, χημική, οικολογική) των φυσικών πόρων, ήτοι του εδάφους και των νερών, καθώς επίσης και των φυσικών οικοτόπων και των

προστατευόμενων ειδών, καθώς και του καθορισμού της κατάλληλης μεθοδολογίας για την αποκατάσταση, η οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί από την Ε.Υ.Ε.Π. ή την Ε.Γ.Ε.Π.Ε., ώστε να υπολογίζεται το απαιτούμενο κόστος αυτής γ. Προκειμένου να γίνει ο καταλογισμός της ευθύνης για την περιβαλλοντική ζημία, πρέπει να εντοπιστούν οι εκμεταλλεύσεις που συνεισέφεραν σε αυτήν και να υπολογιστεί ο βαθμός της ευθύνης καθεμιάς εξ αυτών, με εκτίμηση των ποσοτήτων των εκλυόμενων ρύπων και του χρονικού διαστήματος της έκλυσης αυτών, δηλαδή στοιχείων που δεν είναι ευχερές να συλλεχθούν. δ. Παρά τους ισχυρισμούς που περιέχονται στην αίτηση για ανάληψη δράσης, την οποία κατέθεσε ο Δήμος Μεσσαπίων στην Ε.Υ.Ε.Π. και στην οποία αναφέρεται ότι «Είναι από όλους αποδεκτό ότι η ύπαρξη αυτών των βαρέων μετάλλων στο νερό οφείλεται στην ανεξέλεγκτη διάθεση τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων διαφόρων εγκαταστάσεων της περιοχής (μεταξύ των οποίων-και με το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης-είναι η ΛΑΡΚΟ, σύμφωνα με τις μελέτες)», οι ισχυρισμοί αυτοί δεν μπορεί, με τα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Υ.Ε.Π., να τεκμηριωθεί επαρκώς, τουλάχιστον ως προς το εξασθενές χρώμιο. Σύμφωνα με το παραπάνω έγγραφο (σελ. 9), όταν καταστεί δυνατό να τεκμηριωθεί επιστημονικά η άμεση συσχέτιση της υφιστάμενης περιβαλλοντικής ζημίας με κάθε μεμονωμένη δραστηριότητα και εφόσον αποτιμηθεί επακριβώς η συνεισφορά της, προκειμένου να προσδιοριστούν τα ληπτέα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης, η δαπάνη τόσο για τις αναγκαίες μελέτες, όσο και για την υλοποίηση των ενδεδειγμένων και εγκεκριμένων μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης θα βαρύνει τον υπαίτιο φορέα εκμετάλλευσης. Σύμφωνα επίσης με το ίδιο έγγραφο (σελ. 3), από την αξιολόγηση των στοιχείων και δεδομένων προκύπτει ότι η ρύπανση και η επακόλουθη περιβαλλοντική ζημία στην περιοχή, φαίνεται να είναι αποτέλεσμα πολλών και ποικίλων παραγόντων από διαφορετικές δραστηριότητες και πρακτικές με μεγάλη διασπορά στην ποσότητα και στο είδος των ρυπαντικών φορτίων και με προσθετική δράση στο χρόνο, χωρίς να έχει εκτιμηθεί ακόμη η συνεισφορά καθεμιάς από αυτές, δεδομένου ότι α. Στην περιοχή δραστηριοποιούνται εξορυκτικές, βιομηχανικές, βιοτεχνικές, αγροτοκτηνοτροφικές και άλλες επιχειρήσεις, οι οποίες ενδεχομένως να έχουν συνεισφέρει στη ζημία οι επιχειρήσεις δε αυτές αναφέρονται σε σχετικό ενδεικτικό πίνακα είναι: πτηνοτροφεία, χοιροτροφεία, αδρανοποίηση ζωικών υποπροϊόντων, επεξεργασία - διάθεση υγρών αποβλήτων, συγκέντρωση κόπρου, βιομηχανίες ελαίων-λίπων, βιομηχανίες τροφίμων, επιμεταλλωτήρια, ιχθυογεννητικοί σταθμοί, ελαιοτριβεία, μονάδες συσκευασίες αγροτικών προϊόντων, λοιπές βιομηχανίες, ενεργά και ανενεργά μεταλλεία ΛΑΡΚΟ, σπαστηροτριβείο - συνεργείο ΛΑΡΚΟ, μονάδα εμπλουτισμού - λιμένας φόρτωσης ΛΑΡΚΟ, σπαστηροτριβείο ΛΑΡΚΟ, απόρριψη αστικού τύπου αποβλήτων σε διάφορες θέσεις. β. Έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις παράνομης μεταφοράς αποβλήτων, επικίνδυνων και μη, πιθανόν από επιχειρήσεις, που

έχουν την έδρα τους σε άλλες περιοχές. γ. Δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο πρόκλησης ρύπανσης από μη καταγεγραμμένες επιχειρήσεις που λειτουργούν παράνομα χωρίς άδεια ή λειτουργούν περιστασιακά ή έχουν διακόψει τη λειτουργία τους. Ως προς τις πιθανές πηγές προέλευσης της ρύπανσης του νερού και του εδάφους, στο ως άνω έγγραφο (σελ. 4 - 5), διαπιστώνονται, ειδικότερα, τα ακόλουθα: α. Οι βιομηχανίες και βιοτεχνίες που λειτουργούν στην περιοχή της Μεσσαπίας και επεξεργάζονται μεταλλουργικά παράγωγα, καθώς επίσης και η εξορυκτική δραστηριότητα της ΛΑΡΚΟ δεν έχουν συμμορφωθεί με τους κανόνες και τις απαιτήσεις του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου προστασίας του περιβάλλοντος. Εξακολουθούν να γίνονται απορρίψεις επικίνδυνων στερεών αποβλήτων από μεταλλουργικά εργοστάσια, κυρίως σπογγώδη απόβλητα (ξαφρίσματα) δευτερογενούς χύτευσης αλουμινίου, τα οποία και κατατάσσονται βάσει του Ευρωπαϊκού Καταλόγου Αποβλήτων (ΕΚΑ) στα επικίνδυνα απόβλητα η δε επικινδυνότητα/τοξικότητα των συγκεκριμένων αποβλήτων έχει πιστοποιηθεί βάσει των αναλύσεων του Γενικού Χημείου του Κράτους και του ΙΓΜΕ. β. Ρυπαντικά φορτία απορρίπτονται παράνομα στην περιοχή με συνέπεια αυτά να διαποτίζουν τον υδροφόρο ορίζοντα ή και να καταλήγουν στη θάλασσα μέσω των ποταμών και των υδατορεμάτων. Συχνά απορρίπτονται παρανόμως βιομηχανικά απόβλητα, πολλές φορές επικίνδυνα, πιθανόν κατόπιν μεταφοράς τους από βιομηχανίες/βιοτεχνίες και εκτός του Δήμου Μεσσαπίων. Μεγάλες ποσότητες υποπροϊόντων επεξεργασίας αλουμινίου μεταφέρονται από τα Οινόφυτα και την Δυτική Αττική σε εργοστάσια της Κεντρικής Εύβοιας προς δευτερογενή επεξεργασία για την ανάκτηση του περιεχόμενου Αλουμινίου, χωρίς συστηματικό και ουσιαστικό έλεγχο από τις αρμόδιες υπηρεσίες με αποτέλεσμα τα απόβλητά τους να απορρίπτονται παράνομα σε γειτονικές αγροτοδοασικές εκτάσεις, όπως αποκαλύπτεται κατ' επανάληψη από τους περιβαλλοντικούς συλλόγους του Δήμου Μεσσαπίων. γ. Οι υψηλές συγκεντρώσεις χρωμίου στα υπόγεια νερά και το έδαφος της περιοχής μπορεί να οφείλονται επίσης, και σε σημαντικό βαθμό, στην εκτεταμένη παρουσία οφιολιθικών πετρωμάτων και νικελο-λατεριτών στην Μεσσαπία, που αποτελούν πηγή χρωμίου στο έδαφος. δ. Μεγάλες χοιροτροφικές και πτηνοτροφικές μονάδες, που είναι εγκατεστημένες κυρίως μεταξύ των ποταμών Λήλαντα και Μεσσάπιου, ευθύνονται για τη μόλυνση των υδάτων, τόσο λόγω των στερεών και υγρών αποβλήτων τους (λυμάτων) όσο και λόγω της χρήσης και ανεξέλεγκτης διάθεσης μεγάλων ποσοτήτων χημικών ουσιών (κοπριές, στρωμένες, λύματα, αντιβιοτικά, φάρμακα, νεκρά ζώα). Ως προς τους ελέγχους στις εγκαταστάσεις της ΛΑΡΚΟ, στο ίδιο έγγραφο των απόψεων της Ε.Υ.Ε.Π. (σελ. 5 - 6) αναφέρονται τα ακόλουθα: «-Από τη λειτουργία της ΛΑΡΚΟ έχουν δημιουργηθεί πολλαπλά ανοιχτά ορύγματα (κρατήρες) πολύ μεγάλου βάθους, χωρίς μέχρι σήμερα να έχει γίνει αποκατάσταση του περιβάλλοντος. - Τα ορύγματα καταλαμβάνουν πολύ μεγάλη έκταση του

Δήμου Μεσσαπίων, από τον Νέο και Παλαιό Παγώντα ως τις Άκρες, τον Σταυρό, το Κοντοδεσπότι, την Αγία Σοφία, την Πλατάνα, την Άτταλη, τη Μονή Μακρυμάλλης και την Τριάδα. Τα υλικά αποκάλυψης μεταλλεύματος (που είναι ειδικά στερεά απόβλητα) απορρίπτονται αυθαίρετα και ασχεδίαστα, με αποτέλεσμα να αποφράσσονται υδατορέματα, ενώ πρέπει να αποτίθενται με αδειοδοτημένο ασφαλή τρόπο. Το ίδιο συμβαίνει και με τα "ανοιχτά ορυχεία" μικτών θειούχων μεταλλευμάτων σιδηροπυρίτη και σκληρών πετρωμάτων. - Τα νερά των βροχοπτώσεων, μη έχοντας διέξοδο, λιμνάζουν μέσα στους κρατήρες των ορυχείων και "εμπλουτίζουν" τον υδροφόρο ορίζοντα με διαλυμένα άλατα βαρέων μετάλλων ως αποτέλεσμα του φαινομένου της "όξινης απορροής" (acid drainage), ονομαζόμενο επίσης και "hard rock acid drainage" (όξινη απορροή σκληρών πετρωμάτων). Ειδικότερα, τα όμβρια και τυχόν υπόγεια ύδατα που καταλήγουν στους κρατήρες των ορυχείων, ερχόμενα σε επαφή με τα "θειούχα χρώματα των αποκαλύψεων" και με εμφανίσεις θειούχων σχηματισμών (όπως οι πυρίτες), με τη δράση του ατμοσφαιρικού οξυγόνου σχηματίζουν όξινα διαλύματα θειικού/θειώδους οξέως τα οποία διαλυτοποιούν άλατα βαρέων μετάλλων που συνοδεύουν το μέταλλευμα, ελευθερώνοντας διαλυτά ιόντα τους στη μάζα των λιμναζόντων υδάτων. Οι απορροές αυτές στη συνέχεια κατεισδύουν αργά στον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα. Αυτός είναι ο κυριότερος μηχανισμός ρύπανσης των υδάτων με βαρέα μέταλλα σε περιοχές "ανοικτών ορυχείων" μικτών θειούχων πετρωμάτων. - Στο επόμενο στάδιο, η εταιρεία ΛΑΡΚΟ μεταφέρει το μέταλλευμα στους σπαστήρες, που βρίσκονται στην περιοχή του Τ.Δ. Σταυρού, απ' όπου ξεκινάει και ο ιμάντας μεταφοράς του θραυσμένου/κοκκοποιημένου μεταλλεύματος στη θέση Βρυσάκια στις ακτές του Ευβοϊκού κόλπου. Τόσο κατά τη θραύση όσο και κατά τη μεταφορά του μεταλλεύματος προκαλείται εκτεταμένη ρύπανση του αέρα, του εδάφους και των υδάτων λόγω της ... από τον αέρα κυρίως, διάχυσης και διασποράς λεπτής σκόνης μεταλλεύματος που συνεπάγεται κίνδυνο και για τη δημόσια υγεία (εισπνοή, κατάποση, τροφική αλυσίδα), δεδομένου και ότι η εγκατάσταση ξηρής αποκονίωσης που προβλεπόταν ήδη στην υπ' αρ. πρωτ. 155302/02.08.2005 Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ), δεν έχει υλοποιηθεί ακόμη. Εκτός αυτού, η περιοχή του Σταυρού επιβαρύνεται και από τα καμένα ορυκτέλαια που προέρχονται από τη συντήρηση των βαρέων οχημάτων της εταιρείας. - Ακολούθως, στη θέση Βρυσάκια όπου συγκεντρώνεται το μέταλλευμα και πριν τη φόρτωσή του γίνεται υδρομεταλλουργικός εμπλουτισμός του με χρήση αραιών διαλυμάτων θειικού οξέος. Τα υγρά απόβλητα του εμπλουτισμού είναι όξινα και πλούσια σε διαλυμένα άλατα βαρέων μετάλλων, καθώς περιέχουν και θειούχα άλατα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται όξινο περιβάλλον και να ρυπαίνεται ο υδροφόρος ορίζοντας με βαρέα μέταλλα. - Ύστερα από τον εμπλουτισμό και την ξήρασή του το μέταλλευμα φορτώνεται σε πλοία, και μεταφέρεται στο εργοστάσιο της Λάρυμνας, όπου γίνεται πυρομεταλλουργική

επεξεργασία για την εξαγωγή προϊόντος σιδηρονικελίου. Στη μονάδα της Λάρυμνας μεταφέρονται 1.100.000 τόνοι εμπλουτισμένου μεταλλεύματος ετησίως και, μετά την επεξεργασία του, η "σκουριά" αποτίθεται στη θάλασσα του Βόρειου Ευβοϊκού». Εξάλλου, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι για την εκτίμηση της έκτασης της ρύπανσης έχουν γίνει αναλύσεις από το Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών δειγμάτων που ελήφθησαν τον Μάιο του 2009 από υπόγεια ύδατα και το δίκτυο ύδρευσης για τη μέτρηση ολικού και εξασθενούς χρωμίου και έχει συνταχθεί η από Ιουλίου 2009 «Αναγνωριστική Υδροχημική - Υδρογεωλογική μελέτη για τον προσδιορισμό της προέλευσης του χρωμίου στις υδρευτικές περιοχές γεώτρησης του Δήμου Μεσσαπίων Νομού Ευβοίας» από το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών, στην οποία παρατίθενται αποτελέσματα χημικών αναλύσεων από δείγματα συγκεκριμένων γεωτρήσεων σε ιδιοκτησίες της περιοχής και από δειγματοληψία απορριμμάτων και νερού στην περιοχή και προτείνονται μέτρα, όπως (λ.χ.) η απομάκρυνση ανεξέλεγκτων σωρών επεξεργασμένων αποβλήτων αλουμίνιας. Περαιτέρω, η Ε.Υ.Ε.Π., σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο ως άνω έγγραφο απόψεων (σελ. 2 - 3) προέβη στις εξής ενέργειες: α. αξιολόγηση των ευρημάτων των ελέγχων-επιθεωρήσεων, επεξεργασία των εργαστηριακών αναλύσεων του εδάφους και των υδάτων της περιοχής, εξέταση των μελετών, που έχουν εκπονηθεί σχετικά με τη ρύπανση της περιοχής, β. καταγραφή των διαπιστώσεων της, από τις οποίες προκύπτει αδιαμφισβήτητα άμεση και διαρκής απειλή και εκδήλωση περιβαλλοντικής ζημιάς, γ. ενημέρωση της Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος (Ε.Γ.Ε.Π.Ε.) και της Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, δ. συνεργασία με την Ε.Γ.Ε.Π.Ε. για την προετοιμασία σχεδίου κατάλληλων μέτρων και δράσεων, σύμφωνα με το π.δ. 148/2009, ε. εντατικοποίηση των ελέγχων σε δραστηριότητες που ασκούνται στην περιοχή από το έτος 2010, διενέργεια αυτοψιών δραστηριοτήτων στο Δήμο Μεσσαπίας και σε γειτονικές περιοχές από τις 17.6.2004 έως τις 1.7.2010, σύμφωνα με τα αναφερόμενα σε συνημμένο στο έγγραφο των απόψεων πίνακα, στ. πραγματοποίηση σειράς συσκέψεων με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και κατοίκους της περιοχής. Εξάλλου, το Υ.Π.Ε.Κ.Α., αναγνωρίζοντας ότι η σοβαρή περιβαλλοντική κρίση που εκδηλώθηκε στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Μεσσαπίων στην Κεντρική Εύβοια, ύστερα από την ανίχνευση εξασθενούς χρωμίου και βαρέων μετάλλων σε γεωτρήσεις της περιοχής (καλοκαίρι του 2009) οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, σε ανθρωπογενή αίτια και μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις και στη δημόσια υγεία, προέβη, σύμφωνα με το ανωτέρω έγγραφο της Ε.Υ.Ε.Π. προς το Δικαστήριο (σελ. 6), στις ακόλουθες ενέργειες: α. Ανακοίνωσε τον Ιούλιο του 2010 ότι βασική προτεραιότητα αποτελεί η περαιτέρω διάγνωση των πηγών ρύπανσης στην περιοχή, ο περιορισμός και η εξάλειψή τους, η αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημιάς, καθώς και η εφεξής συμμόρφωση όλων των

μεταλλευτικών και άλλων δραστηριοτήτων της περιοχής στις νομοθετικές απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. β. Δρομολόγησε ένα «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Διαχείρισης Περιβαλλοντικού Κινδύνου», ώστε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημιάς σε εφαρμογή της νομοθεσίας για την περιβαλλοντική ευθύνη, ώστε να διασφαλισθεί η προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, με προτεραιότητα την υδροδότηση της περιοχής από την Ε.Υ.Δ.Α.Π., με νερό ασφαλούς προέλευσης. γ. Μετά την έκδοση της 1158/2010 απόφασης του Πρωτοδικείου Χαλκίδας, με την οποία απαγορεύτηκε προσωρινά (διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων) στον αιτούντα Δήμο και τη Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Μεσσαπίων η διανομή στην περιοχή του Δήμου Μεσσαπίων νερού για οποιαδήποτε χρήση (οικιακή και βιομηχανική), ενημέρωσε την Ε.Υ.Δ.Α.Π. για τις προτεραιότητές του και ειδικά για την ανάγκη άμεσης υδροδότησης της περιοχής με τη μεταφορά ασφαλούς πόσιμου νερού άλλης προέλευσης, εγγυημένης ποιότητας από την Ε.Υ.Δ.Α.Π., με σκοπό την άμεση προστασία της δημόσιας υγείας (βλ. και το 8438/31.8.2010 έγγραφο της Υπουργού Π.Ε.Κ.Α. προς τον Πρόεδρο της Ε.Υ.Δ.Α.Π.). δ. Εξέτασε, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ενδεχόμενη αναθεώρηση του κανονισμού για το πόσιμο νερό. Στη συνέχεια, η Ε.Υ.Ε.Π. (σελ. 6 - 7) αναφέρεται σε μέτρα, όπως η βελτίωση των διοικητικών υποδομών, διοργάνωση ημερίδων και νομοθετικές παρεμβάσεις, τέλος δε μνημονεύεται (σελ. 9) πρόγραμμα μέτρων συμμόρφωσης της ΛΑΡΚΟ με τριετή χρονικό ορίζοντα, που περιλαμβάνει: α. την αποκατάσταση των ήδη διαταραγμένων και εξοφληθέντων μετώπων, πρανών και εν γένει μεταλλευτικών χώρων, καθώς και των σωρών απόθεσης στείρων που έχουν προκύψει και όσες προκύπτουν από τις επιφανειακές εκμεταλλεύσεις της ΛΑΡΚΟ, β. την άντληση και επεξεργασία των όξινων απορροών από το σύνολο των επιφανειακών εκμεταλλεύσεων της ΛΑΡΚΟ έως την οριστική τους εξάλειψη, γ. την υποβολή μελέτης, εντός του 2011, για την αναγνώριση της ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την εξυγίανση του βυθού, στην περιοχή του λιμένα φόρτωσης στα Πολιτικά Εύβοιας από τυχόν απορρίψεις μεταλλεύματος στη θάλασσα και την υλοποίηση έργων αποκατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, δ. την ορθολογική διαχείριση του συνόλου των ρευμάτων αποβλήτων που προκύπτουν από τη δραστηριότητά της ΛΑΡΚΟ, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και ειδικότερα μέσω σύναψης συμβάσεων με αδειοδοτημένους φορείς για τη διαχείρισή τους, έως το τέλος του 2010, ε. τη συνεχή και ολοκληρωμένη παρακολούθηση της ποιότητας περιβάλλοντος (αέρας, έδαφος, νερά-υπόγεια και επιφανειακά) με την τοποθέτηση σύγχρονων μετρητικών και άλλων συστημάτων, στη περιοχή δραστηριότητας των Μεταλλείων Ευβοίας της ΛΑΡΚΟ, από τις αρχές του 2011 και τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων στην ιστοσελίδα της εταιρείας, στ. την ενημέρωση της

Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ επί των παραπάνω μετρήσεων και αναλύσεων τουλάχιστον κάθε τρίμηνο, με σκοπό την περαιτέρω επεξεργασία τους, ζ. την επιτήρηση και περιφρούρηση όλων των μεταλλευτικών χώρων για τη μη απόρριψη επικινδύνων και μη στερεών ή/και υγρών αποβλήτων, με ευθύνη της ΛΑΡΚΟ Α.Ε., με ενημέρωση των αρμόδιων αστυνομικών και εισαγγελικών υπηρεσιών. Ωστόσο, ως προς το πρόγραμμα αυτό το μόνο στοιχείο που εστάλη στο Δικαστήριο είναι το δελτίο τύπου από την επίσκεψη της Υπουργού Π.Ε.Κ.Α. στα Ψαχνά Ευβοίας τον Σεπτέμβριο του 2010.

11. Επειδή, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, η ΕΥΕΠ ενώπιον της οποίας υποβλήθηκε, τεκμηριωμένη ως προς την ύπαρξη ζημίας, αίτηση κατά το άρθρο 13 του π.δ. 148/2009, όφειλε να απαντήσει αιτιολογημένα και, σε περίπτωση απορρίψεως του αιτήματος, να αναφέρει τους λόγους της μη αποδοχής της αιτήσεως, ιδίως ως προς το είδος της ρύπανσης ώστε να είναι εφικτός ο δικαστικός έλεγχος, δεδομένου και ότι δεν απαιτείτο η συσχέτιση εκ μέρους του αιτούντος της περιβαλλοντικής ζημίας με συγκεκριμένο φορέα όπως εσφαλμένα υπολαμβάνει η Διοίκηση. Συνεπώς, κατά τούτο συντρέχει παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Περαιτέρω, ενόψει όσων εκτέθηκαν ήδη, η ΕΥΕΠ, η οποία αποδέχεται την ύπαρξη αδιαμφισβήτητα άμεσης και διαρκούς απειλής και την εκδήλωση περιβαλλοντικής ζημίας στα ύδατα και στο έδαφος της περιοχής με βάση ευρήματα των ελέγχων - επιθεωρήσεων της ίδιας υπηρεσίας, εργαστηριακές αναλύσεις και μελέτες επιστημονικών φορέων, όφειλε να δεχθεί το αίτημα για ανάληψη δράσης πρόληψης και αποκατάστασης εκ μέρους της Διοίκησης χωρίς να απαιτείται η δράση αυτή να συνδέεται με καταλογισμό των υπεύθυνων φορέων εκμετάλλευσης και υπό την εκδοχή ακόμη ότι ο εντοπισμός τους είναι αδύνατος ή προβλέπεται να καταστεί δυνατός σε μεταγενέστερο χρόνο, δεδομένου ότι η δυσχέρεια εντοπισμού των υπευθύνων ρυπάνσεως δεν συνιστά αναγκαίως ρύπανση διάχυτου χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 του π.δ/τος 148/2009. Εξάλλου, οι περιγραφόμενες στις έγγραφες απόψεις της ενέργειες της Διοίκησης δεν συνιστούν οργανωμένη δράση πρόληψης και αποκατάστασης, κατά την έννοια του π.δ/τος 148/2009, ούτε συνιστούν συνολική αντιμετώπιση της επίμαχης περιβαλλοντικής ζημίας. Τέλος, η υποβολή τεκμηριωμένης ως προς την ύπαρξη περιβαλλοντικής ζημίας αιτήματος αρκεί, όπως εκτέθηκε ήδη, για την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 13 του π.δ/τος 148/2009, σε περίπτωση δε περιβαλλοντικής ζημίας προερχόμενης από πλείονες δραστηριότητες δεν απαιτείται ο επιμερισμός της σε κάθε μεμονωμένη δραστηριότητα, όπως αβασίμως ισχυρίζεται η Διοίκηση.
12. Επειδή, κατόπιν τούτων, πρέπει η κρινόμενη αίτηση να γίνει δεκτή, και να ακυρωθεί, κατά τα ήδη εκτεθέντα, η άρνηση της Διοικήσεως να απαντήσει αιτιολογημένα στο υποβληθέν από τον αιτούντα Δήμο κατά το άρθρο 13 του π. δ/τος 148/2009, αίτημα και να αναλάβει δράση κατά τα προβλεπόμενα στα

άρθρα 8 και επόμενα του ίδιου π.δ/τος. Περαιτέρω, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στη Διοίκηση προκειμένου να λάβει τα πρόσφορα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης κατά την έννοια των άρθρων 5 και 6 της οδηγίας 2004/35/EK (άρθρα 8 και 9 του π.δ/τος 148/2009).